

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 53/06-58

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 23. augusta 2006 v senáte zloženom z predsedu Juraja Babjaka a zo sudcov Eduarda Bárányu a Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť J. Š., H., zastúpenej advokátom JUDr. M. K., T., ktorou namieta porušenie svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd výrokom rozsudku Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania, a takto

r o z h o d o l :

1. Právo J. Š. na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd výrokom rozsudku Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania porušené bolo.

2. Zrušuje rozsudok Krajského súdu v Nitre sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 vo výroku o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania a vec v r a c i a Krajskému súdu v Nitre, aby v nej znovu konal a rozhodol.

3. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky ukladá uhradiť trovy právneho zastúpenia J. Š. 5 788 Sk (slovom päťtisíc sedemstoosemdesiatosem slovenských korún) advokátovi JUDr. M. K., T., do pätnástich dní od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Krajský súd v Nitre je povinný uhradiť Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky trovy právneho zastúpenia v sume 5 788 Sk (slovom päťtisíc sedemstoosemdesiatosem slovenských korún) na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do dvoch mesiacov od doručenia tohto nálezu.

5. Vo zvyšnej časti sťažnosti J. Š. nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 17. júna 2005 doručená sťažnosť J. Š. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namietala porušenie svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) výrokom rozsudku Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania, práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru Okresným súdom v Topoľčanoch (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 5 C 268/95 a krajským súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 9 Co 62/2004, ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru Slovenskou republikou zastúpenou vládou Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“), Ministerstvom pôdohospodárstva Slovenskej republiky (ďalej aj „ministerstvo pôdohospodárstva“) a Národnou radou Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“).

Na základe výzvy ústavného súdu sťažovateľka podaním doručeným ústavnému súdu 19. októbra 2005 doplnila sťažnosť o ďalšie dôkazy vzťahujúce sa na jej reštitučnú vec a rozšírila pôvodne uplatňovaný petit. Zároveň požiadala ústavný súd o ustanovenie

právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom v jej veci a súčasne k žiadosti pripojila potvrdenie o osobných, majetkových a zárobkových pomeroch na oslobodenie od súdnych poplatkov a na ustanovenie právneho zástupcu.

Ústavný súd na neverejnom zasadnutí senátu 14. februára 2006 prerokoval žiadosť sťažovateľky o ustanovenie právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom a rozhodol tak, že žiadosti sťažovateľky vyhovel a ustanovil jej právneho zástupcu v konaní pred ústavným súdom advokáta JUDr. M. K., T.

Porušenie svojich namietaných práv vidí sťažovateľka v nasledovnom ňou opísanom skutkovom stave.

Sťažovateľka uviedla, že v takmer 9 ročnom súdnom konaní na všeobecnom súde sa od roku 1995 domáhala zaplatenia reštitučných náhrad (za vnesený živý a mŕtvy inventár neoprávnene odňatý jej otcovi v trestnom konaní na základe rozsudku krajského súdu sp. zn. 2 To 304/55) podľa zákona č. 229/1991 Zb. o úprave vlastníckych vzťahov k pôde a inému poľnohospodárskemu majetku v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 229/1991 Zb.“) od povinnej osoby Poľnohospodárske družstvo S. (ďalej len „poľnohospodárske družstvo“). Pôvodne nárok na náhradu škody sťažovateľka uplatňovala aj proti žalovanému v druhom rade mestu P. za vytŕhané ovocné stromy a žalovanému v treťom rade Slovenskému pozemkovému fondu v B., ktorý jej mal vydať náhradný pozemok parc. č. 758 v kat. území V.

Okresný súd rozsudkom sp. zn. 5 C 268/95 zo 4. decembra 2000 návrh sťažovateľky voči mestu P. a Slovenskému pozemkovému fondu zamietol, nárok vo výške 218 788 Sk ako náhradu za odobratý živý a mŕtvy inventár jej priznal iba voči žalovanému poľnohospodárskemu družstvu. Sťažovateľka v tejto súvislosti namieta, že prvostupňový súd sa pred rozhodnutím nevysporiadal so základnou otázkou, či jej právo voči povinným osobám zákon umožňuje riešiť súdnou cestou ešte predtým, než tieto povinné osoby určí príslušný orgán (pozemkový úrad, ministerstvo) podľa ustanovenia § 21b ods. 1 a 2 zákona č. 229/1991 Zb. Podľa nej okresný súd vo veci konal bez zabezpečenia tohto rozhodnutia

voči žalovaným, ktorí v tom čase nemali právnu legitimitu povinnej osoby. Iba vo veci živého a mŕtveho inventára existovalo rozhodnutie Regionálnej pozemkovej a informačnej služby MP SR v T. (ďalej len „RPIS“) č. 80/94 z 27. marca 1995, určujúce poľnohospodárske družstvo za povinnú osobu za škody v zmysle ustanovenia § 20 zákona č. 229/1991 Zb.

Namietajúc však, že poľnohospodárske družstvo bolo za povinnú osobu označené nesprávnym úradným postupom, žiadala okresný súd o rozšírenie účastníkov na strane povinných o ďalšie štátne orgány (príslušné ministerstvá a úrady), čomu však tento súd nevyhoviel (uznesením sp. zn. 5 C 268/95 z 9. apríla 2003) a toto rozhodnutie potvrdil odvolací krajský súd.

Sťažovateľka ďalej uviedla, že počas prebiehajúceho súdneho konania v jej veci Okresný úrad P. rozhodnutím č. I/2003/6/1 z 28. mája 2003 konečne určil za povinnú osobu znášajúcu škody za vytŕhané ovocné stromy Pozemkový fond v P. Poukázala na tú skutočnosť, že napriek tomu, že okresný súd mal v rukách rozhodnutie RPIS, že poľnohospodárske družstvo je povinnou osobou a mal už určenú povinnú osobu aj na ostatné škody, vydal 12. januára 2004 rozsudok sp. zn. 5 C 268/95 (v poradí druhý), ktorým reštitučný návrh sťažovateľky v celom rozsahu zamietol a zaviazal ju na náhradu trov konania.

Napriek tomu, že odvolací krajský súd jej na základe výsledkov vykonaného dokazovania ako oprávnenej osobe rozsudkom sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 priznal reštitučný nárok na náhradu škody ako zákonu zodpovedajúci, zaviazal ju nahradiť trovy konania štátu vo výške 6 073,50 Sk. V tomto postupe a rozhodnutí krajského súdu sťažovateľka vidí porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, lebo ju zaviazal zaplatiť výdavky štátu za ocenenie výšky škody, teda zaplatiť za znalecký posudok, ktorým boli reštitučné škody určené, napriek tomu, že povinnosť štátu uhradiť nevyhnutné náklady spojené s ocenením vecí, identifikáciou parciel a vymieraním pozemkov ukladá priamo zákon.

Sťažovateľka taktiež namieta, že jej okresným a krajským súdom neboli priznané všetky náklady, ktoré uplatnila pred každým vynesením rozsudku počas celých 9 rokov vymáhania jej nároku.

Podľa sťažovateľky postupom okresného a krajského súdu pri prejednávaní a rozhodovaní o jej reštitučných návrhoch v konaní, ktoré trvalo 9 rokov, došlo k porušeniu aj jej práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Navyše sťažovateľka tvrdí, že jej priznaný reštitučný nárok sa v dôsledku likvidácie poľnohospodárskeho družstva ako povinnej osoby stal nevyhnutiteľným. Táto skutočnosť jej bola potvrdená tak súdnym exekútorom, na ktorého sa obrátila s návrhom na výkon rozhodnutia, ako aj ministerstvom pôdohospodárstva. Tento ústredný orgán štátnej správy jej listom z 5. mája 2005 oznámil, že ak povinná osoba zanikla bez právneho nástupcu, zákon č. 229/1991 Zb. neumožňuje, aby takúto náhradu za povinnú osobu poskytlo ministerstvo.

Sťažovateľka na základe uvedeného žiada, aby ústavný súd

- deklaroval, že krajský súd výrokom rozsudku sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004, ktorým ju zaviazal na náhradu trov konania štátu vo výške 6 073,50 Sk, ako aj nepriznaním jej náhrady trov prvostupňového konania v plnej výške, porušil jej právo na spravodlivé prejednanie jej reštitučného nároku podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru,
- deklaroval, že okresný súd v konaní sp. zn. 5 C 268/95 a krajský súd v konaní sp. zn. 9 Co 62/2004 porušil jej právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru,
- zrušil rozsudok krajského súdu sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 v časti, ktorou jej bola uložená povinnosť nahradiť trovy konania štátu vo výške 6 073,50 Sk,
- prikázal krajskému súdu vrátiť sťažovateľke zaplatené trovy konania štátu vo výške 6 073,50 Sk,
- prikázal krajskému súdu priznať sťažovateľke náhradu trov prvostupňového konania celkom vo výške 7 042 Sk,

- uložil okresnému súdu a krajskému súdu, aby ju oslobodil od súdnych poplatkov v konaní 5 C 268/95 a 9 Co 62/2004,
- prikázal vláde, ministerstvu pôdohospodárstva a národnej rade zosúladiť § 5 a § 7 zákona č. 229/1991 Zb. tak, aby bol zákon doplnený o tú skutočnosť, kto nastúpi za povinnú osobu, ktorá má plniť vo veci reštitučných nárokov pre oprávnenú osobu, keď táto povinná osoba nie je schopná plnenia, pretože nemá žiadny majetok, alebo je v likvidácii,
- priznal sťažovateľke primerané finančné zadosťučinenie vo výške 2 000 000 Sk, ktoré je jej krajský súd povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia,
- priznal sťažovateľke trovy konania v konaní pred ústavným súdom v zatiaľ nevyčíslenej výške.

Ústavný súd 5. apríla 2006 sťažnosť sťažovateľky v časti, ktorou namieta porušenie práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru výrokom rozsudku krajského súdu sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania, prijal na ďalšie konanie uznesením sp. zn. III. ÚS 53/06. Vo zvyšnej časti sťažnosť sťažovateľky odmietol.

Na výzvu ústavného súdu účastníci konania oznámili, že súhlasia s prerokovaním veci bez ústneho pojednávania. Preto ústavný súd využil možnosť podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a upustil od ústneho pojednávania, lebo vzhľadom na charakter veci, kde je rozhodujúci obsah spisu, nemožno od ústneho pojednávania očakávať ďalšie objasnenie veci.

Predseda krajského súdu na základe výzvy ústavného súdu v liste doručenom ústavnému súdu 26. júla 2006 po stručnej genéze v predmetnej právnej veci k problematike náhrady trov konania účastníkov a štátu okrem iného uviedol: *«O povinnosti nahradiť trovy konania rozhoduje súd spravidla v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí. V konkrétnej veci odvolací súd rozhodol rozsudkom v sporovom konaní o náhrade trov konania účastníkov*

a štátu. Výrok rozhodnutia je presný, jasný, jednoznačný a zrozumiteľný tak, že je vykonateľný. Výroky o náhrade trov konania účastníkov a štátu sú odôvodnené, i keď v stručnej podobe s uvedením použitých ustanovení zákona. Podľa § 148 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), štát má podľa výsledkov konania proti účastníkom právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u nich nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov. Ustanovenie upravuje náhradu trov, ktoré vznikli štátu a ten má právo na ich náhradu proti účastníkovi, u ktorého nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov a vo výške zodpovedajúcej pomeru úspechu podľa výsledku konania. Štát má právo na náhradu trov konania aj proti účastníkovi, ktorý požíva zákonné oslobodenie od súdnych poplatkov ako navrhovateľ. Inými slovami, aj v prípade, že je navrhovateľ osobne oslobodený od súdnych poplatkov podľa niektorého z dôvodov uvedených v § 4 ods. 2 Zákona o súdnych poplatkoch, možno takého účastníka konania zaviazať na náhradu trov konania štátu. V prípade, že by súd rozhodnutím podľa § 138 ods. 1 OSP priznal účastníkovi oslobodenie od súdnych poplatkov, nemal by štát voči takému účastníkovi právo na náhradu trov konania, ktoré platil. Tak je tomu aj vtedy, ak síce také rozhodnutie nebolo vydané, ale u účastníka sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov.

Na návrh navrhovateľky, ktorý podala na odvolacom pojednávaní dňa 11. 11. 2004, odvolací súd rozhodol uznesením, že jej nepriznáva oslobodenie od súdnych poplatkov podľa § 138 ods. 1 OSP. Uznesenie bolo prítomnej navrhovateľke vyhlásené na pojednávaní. Nemuselo byť doručené (§ 168 ods. 2 a contrario, § 170 ods. 1 OSP), lebo proti uzneseniu odvolacieho súdu nie je prípustné odvolanie (§ 201 OSP a contrario).

Rozhodnutie o náhrade trov konania štátu bolo preto vydané v súlade s ust. § 148 ods. 1 OSP. O náhrade trov konania účastníkov (prvostupňového ako aj odvolacieho), rozhodol odvolací súd v súlade s ustanoveniami § 142 ods. 1 a § 224 ods. 1 OSP. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu nepochybne vyplýva na základe akých skutočností rozhodol o náhrade trov potrebných na účelné uplatňovanie práva účastníka a o náhrade trov konania štátu.

Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva, nie je súdom nadriadeným sudcom všeobecného súdnictva, neskúma celkovú zákonnosť vydaných rozhodnutí. Jeho úlohou je len ochrana ústavnosti a nie „bežnej“ zákonnosti (čl. 124

Ústavy SR). Nie je preto povolaný na prieskum aplikácie „jednoduchého“ práva a môže tak urobiť len vtedy, ak súčasne vzhľadne porušenie základného práva či slobody. Samotná skutočnosť, že súd oprel svoje rozhodnutie o právny názor, s ktorým sa sťažovateľka nestotožňuje, nezakladá samo osebe relevantný dôvod k zásahu ústavného súdu. Odlišný právny názor nepredstavuje sám osebe porušenie práva na súdnu ochranu, rovnako ako rozsah práva na spravodlivý proces nemožno vykladať tak, ako by garantoval úspech v konaní.»

Vzhľadom na uvedené skutočnosti predseda krajského súdu navrhol, aby ústavný súd vo veci sťažovateľky rozhodol tak, že ňou označené základné právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru výrokom rozsudku krajského súdu o náhrade trov konania štátu a o náhrade trov prvostupňového konania, porušené nebolo.

II.

Z obsahu sťažnosti sťažovateľky, jej doplnenia a k ním pripojených listinných dôkazov, ústavný súd zistil tento skutkový stav:

Sťažovateľka sa návrhom zo 7. decembra 1995 domáhala na okresnom súde zaplata náhrady škody ako reštitučného nároku za živý a mŕtvy inventár voči poľnohospodárskemu družstvu ako žalovanému v prvom rade, mestu P. ako žalovanému v druhom rade a Slovenskému pozemkovému fondu B. ako žalovanému v treťom rade. Svoj nárok odôvodnila tým, že živý a mŕtvy inventár bol odňatý jej otcovi V. M. na základe trestného rozsudku krajského súdu sp. zn. 2 To 304/55, ktorý bol neskôr zrušený uznesením tohto súdu sp. zn. Nt 92/68.

Vychádzajúc z tej skutočnosti, že na základe rozhodnutia RPIS z 27. marca 1995 za povinnú osobu na náhradu za odobratý živý a mŕtvy inventár bolo určené poľnohospodárske družstvo, práve tohto žalovaného okresný súd rozsudkom sp. zn. 5 C 268/95 zo 4. decembra 2000 zaviazal na vyplatenie náhrady sťažovateľke vo výške 218 788 Sk. Voči odporcom v druhom a v treťom rade okresný súd návrh zamietol, pretože tieto osoby nepovažoval

v zmysle zákona č. 229/1991 Zb. za povinné osoby na vyplatenie náhrady, a teda ich nepovažoval za pasívne legitimovaných v tomto spore. Zároveň okresný súd priznal sťažovateľke voči poľnohospodárskemu družstvu trovy konania vo výške 2 216,50 Sk a tohto žalovaného zaviazal na náhradu trov konania štátu vo výške 9 373,50 Sk.

Voči predmetnému rozsudku okresného súdu podalo odvolanie len poľnohospodárske družstvo ako žalovaný v prvom rade. Odvolací krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 Co 224/01 zo 16. mája 2002 zrušil prvostupňové rozhodnutie a vec mu vrátil na ďalšie konanie z dôvodu nedostatočne zisteného skutkového stavu a nedostatku odôvodnenia rozhodnutia.

Medzitým sťažovateľka písomným podaním z 2. mája 2002 rozšírila žalobný návrh voči Ministerstvu financií v Bratislave, Ministerstvu vnútra v Bratislave, Ministerstvu privatizácie v Bratislave, Ministerstvu spravodlivosti v Bratislave, Ministerstvu pôdohospodárstva v Bratislave, Okresnému úradu v T., Mestskému úradu v P., Obvodnému úradu v P., Pozemkovému fondu T., Povodiu Váh T., Pozemkovému úradu T., a žiadala, aby súd určil povinnú osobu za škody spôsobené na majetku jej otca V. M. za Slovenskú republiku.

Argumentujúc ustanovením § 21b ods. 1, 2 zákona č. 229/1991 Zb., ktoré upravuje náhradu živého a mŕtveho inventáru, ako aj otázku zistenia povinnej osoby, a teda že súd nie je oprávnený sám rozhodovať o povinnej osobe, pričom je viazaný rozhodnutiami príslušných orgánov a tieto ani nepodliehajú preskúmaniu súdom, okresný súd uznesením sp. zn. 5 C 268/95 z 9. apríla 2003 nepripustil sťažovateľkou navrhované subjekty do konania ako ďalších účastníkov na strane žalovaného. Na základe odvolania sťažovateľky odvolací krajský súd uznesením sp. zn. 9 Co 109/03 z 30. júna 2003 napadnuté uznesenie okresného súdu ako vecne správne potvrdil.

Po tom, ako okresný súd v poradí druhým rozsudkom sp. zn. 5 C 268/95 z 12. januára 2004 návrh sťažovateľky zamietol v celom rozsahu, odvolací krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 zmenil rozsudok súdu prvého stupňa

a sťažovateľke priznal reštitučný nárok na náhradu škody proti poľnohospodárskemu družstvu vo výške 160 746 Sk bezúročne. Vo výroku o trovách konania krajský súd zaviazal poľnohospodárske družstvo uhradiť sťažovateľke náhradu trov prvostupňového konania vo výške 2 216,50 Sk, náhradu trov odvolacieho konania vo výške 62 Sk a taktiež ho zaviazal uhradiť trovy konania štátu vo výške 3 300 Sk. Súčasťou výroku o trovách konania bola aj krajským súdom uložená povinnosť sťažovateľke uhradiť trovy konania štátu vo výške 6 073,50 Sk. Predmetný rozsudok nadobudol právoplatnosť 18. apríla 2005 a vykonateľnosť 21. apríla 2005.

Medzitým sťažovateľka 30. augusta 2005 uhradila trovy konania štátu vo výške 6 073,50 Sk na účet justičnej pokladnice krajského súdu. Vo veci vymáhania pohľadávky sťažovateľky voči povinnému poľnohospodárskemu družstvu je v súčasnosti vedené exekučné konanie súdnym exekútorom JUDr. J. M., Exekútorský úrad, P. pod sp. zn. EX 179/05.

III.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

Ústavný súd vzhľadom na svoju doterajšiu judikatúru považuje najprv za potrebné uviesť, že nie je zásadne oprávnený ani povinný preskúmať a posudzovať skutkové zistenia a právne názory všeobecných súdov, ktoré pri výklade a uplatňovaní obyčajných zákonov vytvorili skutkový a právny stav ich rozhodnutí.

Ústavnou kompetenciou ústavného súdu je v prípadoch napadnutia rozhodnutí (opatrení alebo iných zásahov) všeobecných súdov, proti ktorým nie je prípustný opravný prostriedok, kontrola zlučiteľnosti účinkov interpretácie a aplikácie právnych noriem a postupu, ktorý im predchádzal, s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách. Preskúmanie rozhodnutia všeobecného súdu v konaní pred ústavným súdom má opodstatnenie len v prípade, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo napadnutým rozhodnutím (opatrením alebo iným zásahom) došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňujúce a neudržateľné a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 139/02, I. ÚS 115/02, I. ÚS 44/03, IV. ÚS 292/04).

Predmetom sťažnosti je tvrdené porušenie práva sťažovateľky na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru rozsudkom krajského súdu sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 vo výrokoch o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania. Podľa sťažovateľky jej odvolací súd priznal reštitučný nárok, ale poškodil ju na jej právach, keď jej uložil uhradiť trovy konania štátu vo výške 6 073,50 Sk a priznal jej iba čiastočne trovy prvostupňového konania vo výške 2 216,50 Sk, a to všetko bez toho, aby v tejto časti svoj výrok náležite odôvodnil.

V občianskom súdnom konaní súd postupuje tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov a vedie konanie tak, aby nedochádzalo k porušovaniu práv a právom chránených záujmov fyzických a právnických osôb a aby sa práva nezneužívali na úkor týchto osôb [§ 1 a § 2 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“)].

Podľa § 155 ods. 1 OSP obsah rozhodnutia vo veci samej vysloví súd vo výroku rozsudku. Vo výroku rozhodne tiež o povinnosti na náhradu trov konania, pokiaľ o nej nerozhodne samostatne.

Výrok každého rozhodnutia všeobecného súdu konajúceho v civilnom procese vyjadruje záväzný a zásadne nezmeniteľný názor súdu na predmet jeho rozhodovania. Výrok súdneho rozhodnutia však nemožno vnímať oddelene od odôvodnenia súdneho rozhodnutia, lebo v odôvodnení má byť uvedené, z akých skutkových a právnych dôvodov bol výrok rozhodnutia prijatý, pričom tieto skutkové a právne dôvody sú jedinými dôvodmi na vynesenie výroku.

Základné právo na spravodlivý proces vyžaduje, aby postup a rozhodnutia všeobecných súdov boli preskúmateľné, aby ich rozhodnutia obsahovali dostatok relevantných dôvodov objasňujúcich výroky a súčasne aby také rozhodnutia neboli arbitrárne.

Podľa § 157 ods. 2 OSP v odôvodnení rozsudku uvedie súd podstatný obsah prednesov, stručne a jasne vyloží, ktoré skutočnosti považuje za preukázané a ktoré nie, z ktorých dôkazov vychádzal a akými úvahami sa pri hodnotení dôkazov riadil, prečo nevykonal i ďalšie dôkazy a posúdi zistený skutkový stav podľa príslušných ustanovení, ktoré použil.

Toto zákonné ustanovenie je potrebné z hľadiska práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vykladať a uplatňovať s ohľadom na príslušnú judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (pozri napr. rozsudok Garcia Ruiz v. Španielsko z 21. januára 1999, § 26) tak, že rozhodnutie súdu musí uviesť dostatočné dôvody, na základe ktorých je založené. Rozsah tejto povinnosti sa môže meniť podľa povahy rozhodnutia a musí sa posúdiť vo svetle okolností každej veci.

V súlade s aplikovateľnou judikatúrou podľa názoru ústavného súdu odôvodnenie o trovách konania treba posudzovať v kontexte celého rozhodnutia (I. ÚS 230/04).

V okolnostiach prípadu odvolací krajský súd rozsudkom sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 na základe odvolania sťažovateľky zmenil rozsudok súdu prvého stupňa sp. zn. 5 C 268/95 z 12. januára 2004, ktorým bol jej návrh v celom rozsahu

zamietnutý, a priznal jej reštitučný nárok na náhradu škody vo výške 160 746 Sk bezúročne, pričom vo zvyšku návrh zamietol (úroky z omeškania). V časti výroku o trovách okrem zaviazania žalovaného na náhradu trov prvostupňového konania vo výške 2 216,50 Sk, trov odvolacieho konania vo výške 62 Sk v prospech sťažovateľky a náhrady trov konania štátu vo výške 3 300 Sk, krajský súd na náhradu trov konania štátu zaviazal aj sťažovateľku, a to vo výške 6 073,50 Sk.

V odôvodnení svojho rozsudku odvolací súd - ohľadne rozhodnutia o trovách konania - poukázal na úspech sťažovateľky v konaní o reštitučnom nároku na náhradu škody voči žalovanému poľnohospodárskemu družstvu. Z napadnutého rozsudku ďalej vyplýva, že krajský súd odôvodnil svoje napadnuté rozhodnutie o trovách konania štátu a trovách prvostupňového konania iba odkazom na príslušné ustanovenia OSP (z nich však prima facie vyplýva pravý opak toho, ako v tejto časti výroku rozhodol).

Podľa § 142 ods. 1 OSP súdy rozhodujú o náhrade trov konania medzi účastníkmi so zreteľom na plný úspech toho ktorého účastníka v konaní. Toto zákonné ustanovenie vyjadruje zásadu zodpovednosti za výsledok konania, čo znamená, že účastník, ktorý mal v konaní plný úspech, má právo na náhradu všetkých trov konania proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal.

Podľa § 224 ods. 1 citovaného zákona ustanovenia o trovách konania pred súdom prvého stupňa platia i pre odvolacie konanie. Posúdenie miery úspechu účastníka v odvolacom konaní závisí od predmetu odvolacieho konania spravidla vymedzenom v odvolaní a od spôsobu rozhodnutia o ňom (bližšie stanovisko občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu SR z 20. júna 2002 sp. zn. Cpj 30/01).

Kritérium miery úspechu v konaní je obsiahnuté aj v ustanovení § 148 ods. 1 OSP, podľa ktorého má štát podľa výsledkov konania proti účastníkovi právo na náhradu trov konania, ktoré platil, pokiaľ u neho nie sú predpoklady na oslobodenie od súdnych poplatkov. Pokiaľ súd rozhodne o náhrade trov konania podľa citovaného ustanovenia, musí sa vždy zaoberať otázkou, či u toho, komu má byť uložená náhrada nákladov štátu, nie sú

podmienky pre oslobodenie podľa § 138 OSP. Z hľadiska aplikácie § 148 ods. 1 OSP nie je rozhodujúce, že konania bolo vecne oslobodené od súdnych poplatkov.

Výnimkou zo zásady zodpovednosti za výsledok je ustanovenie § 150 OSP, ktoré umožňuje súdu, aby vo výnimočných prípadoch z dôvodov hodných osobitného zreteľa účastníkovi, ktorý by inak mal právo na náhradu trov konania, túto náhradu celkom alebo sčasti nepriznal. Aplikácia ustanovenia § 150 OSP pri rozhodovaní o náhrade trov konania prichádza do úvahy v prípadoch, keď sú naplnené všetky predpoklady na priznanie náhrady trov konania, avšak súd dospeje k záveru, že sú tu dôvody hodné osobitného zreteľa, pre ktoré náhradu trov celkom alebo sčasti neprizná. Musí však ísť o celkom výnimočný prípad, ktorý musí byť v rozhodnutí aj náležite odôvodnený. Výnimočnosť môže spočívať tak v okolnostiach danej veci, ako aj v okolnostiach na strane účastníkov konania. Pri posudzovaní okolnosti hodných osobitného zreteľa treba prihliadať na osobné, majetkové, zárobkové a iné pomery všetkých účastníkov konania a tiež na okolnosti, ktoré viedli účastníkov k uplatneniu práva na súde a ich postoj v konaní (rozsudok Najvyššieho súdu SR sp. zn. M Cdo 14/99).

Podľa názoru ústavného súdu krajský súd pri rozhodovaní o veci sťažovateľky v časti o náhrade trov konania podľa týchto ustanovení dôsledne nepostupoval. Napriek tomu, že v odôvodnení rozhodnutia sp. zn. 9 Co 62/2004 z 11. novembra 2004 konštatoval úspech sťažovateľky v konaní, zaviazal ju nahradiť trovy konania štátu v takmer dvojnásobnej výške v porovnaní so žalovaným, ktorý úspech v konaní nemal. Výroky o náhrade trov konania účastníkov a štátu odôvodnil iba uvedením použitých ustanovení zákona. Žiadne iné odôvodnenie postupu krajského súdu v jeho rozhodnutí, týkajúce sa zaviazania sťažovateľky na náhradu trov konania štátu a priznania jej trov prvostupňového konania, obsiahnuté nie je. V odôvodnení napadnutých výrokov predmetného rozhodnutia odvolacieho súdu nie je vôbec vyriešený vzťah medzi účastníkmi konania z hľadiska zásady úspechu v konaní, ako aj účelnosti trov potrebných na uplatňovanie alebo bránenie práva. Odvolací súd vo veci náhrady trov konania, ktoré priznal, ale na ktoré aj zaviazal sťažovateľku ako úspešnú účastníčku konania, bol povinný skúmať túto otázku a až z týchto zistení mal vyvodiť (a aj odôvodniť) svoj záver o nej. Trovy vynaložené účastníkom

konania v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému tvrdenému nároku. Aj v prípade ich zistenia súdom bolo nevyhnutné zodpovedajúce odôvodnenie rozhodnutia v tejto časti.

Z odôvodnenia rozhodnutia krajského súdu nemožno zistiť, aké právne úvahy ho v otázke trov konania viedli k rozhodnutiu, ktoré je v rozpore s prima facie významom ustanovení OSP, na ktoré sa odvolal. Preto je rozhodnutie krajského súdu v tejto časti nepreskúmateľné a porušuje sťažovateľkine práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Na základe uvedených zistení, východísk a záverov ústavného súdu je potrebné konštatovať, že napadnuté rozhodnutie vo výroku o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania svojimi účinkami porušilo namietané základné právo sťažovateľky, ktorého reálne uplatnenie, zabezpečenie a realizácia vylučuje taký postup a rozhodnutie, ktoré krajský súd vyniesol 11. novembra 2004 pod sp. zn. 9 Co 62/2004. Vzhľadom na to, že ústavný súd považuje napadnuté rozhodnutie krajského súdu v časti výroku o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania za rozporné s ústavnými princípmi spravodlivého procesu, bolo potrebné rozhodnúť o porušení základného práva sťažovateľky, tak ako je uvedené v prvom bode výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa základné právo alebo sloboda porušili rozhodnutím alebo opatrením, ústavný súd také rozhodnutie alebo opatrenie zruší. Na základe citovaného ustanovenia zákona o ústavnom súde preto ústavný súd zrušil napadnuté rozhodnutie krajského súdu v časti výroku o náhrade trov konania štátu a náhrade trov prvostupňového konania a vrátil mu vec na ďalšie konanie. V tomto konaní je krajský súd viazaný podľa § 56 ods. 6 zákona o ústavnom súde právnym názorom ústavného súdu, v súlade s ktorým rešpektovaniu práva sťažovateľky podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zodpovedá taký jeho postup, v rámci ktorého objasní pomer úspechu sťažovateľky a účelnosti trov

potrebných na uplatňovanie jej práva v konaní a podľa toho rozhodne s náležitým odôvodnením. Označený krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím ústavného súdu o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 56 ods. 7 zákona o ústavnom súde).

V.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa čl. 127 ods. 1 ústavy boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Sťažovateľka vo svojej sťažnosti žiadala aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 2 000 000 Sk z dôvodov uvedených a ozrejmenejších vo svojej sťažnosti.

Z citovaného textu ústavy a zákona o ústavnom súde vyplýva, že toto zadosťučinenie sa môže ale nemusí priznať. Ústavný súd je toho názoru, že takéto zadosťučinenie je namieste tam, kde nie je možné dosiahnuť a dovrieť ochranu porušeného základného práva iným ústavne a zákonne upraveným spôsobom. V okolnostiach prípadu v súdnom konaní uplatnený reštitučný nárok nakoniec odvolací súd sťažovateľke priznal. Predmetom ňou namietaného základného práva bolo rozhodnutie tohto súdu len v časti trov konania štátu a trov prvostupňového konania, resp. jej nedostatočné odôvodnenie. Podľa názoru ústavného súdu je ochrana základného práva sťažovateľky účinne poskytnutá tým, že sa napadnutý výrok rozhodnutia krajského súdu zrušil a vec sa mu vrátila na ďalšie konanie a na jej dovriešenie postačuje v tomto konaní vyslovený a záväzný právny názor ústavného súdu. Preto ústavný súd sťažovateľke požadované primerané finančné zadosťučinenie nepriznal.

Ústavný súd rozhodol o úhrade trov konania úspešnej sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom ustanoveným advokátom. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd priznal sťažovateľke účelne uplatnenú

úhradu trov konania v hodnote 5 460 Sk za dva úkony právnej služby v hodnote 2 730 Sk (príprava a prevzatie vecí, porada s klientom). Základom za dva úkony právnej služby bola nominálna mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2005 vo výške 16 381 Sk. Ústavný súd súčasne priznal právnemu zástupcovi sťažovateľky dvakrát náhradu režijného paušálu po 164 Sk (vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb).

Z týchto dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 23. augusta 2006